

ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ

Γιώργος Πουκαμισάς¹

Τα Βαλκάνια, όρος τόσο γεωγραφικός όσο πολιτισμικός, είναι η ιστορική, γεωγραφική, οικονομική ενδοχώρα μας, που ξαναέγινε τέτοια μετά την κατάρρευση του ανατολικού συνασπισμού. Υπήρχαν αιώνες που οι Ρωμηοί/Έλληνες έβλεπαν περισσότερο προς βορράν παρά προς την Μεσόγειο, αυλακώνοντας την δουνάβια ζώνη, την κεντρική Ευρώπη και τον Εύξεινο. Τόπος οικείος.

Η Ελλάδα οφείλει να ξαναδεί σφαιρικά, ολιστικά, την πολιτική της απέναντι στα κράτη που απαρτίζουν την βαλκανική ενδοχώρα της, σε συνάρτηση πάντοτε με τα δρώμενα στο σύνολο της ευρωπαϊκής ηπείρου. Οι σχέσεις με τους βαλκανικούς γείτονές μας, παρά τις πολιτιστικά ευνοϊκές προϋποθέσεις, έχουν για δεκαετίες υποταχθεί στην λογική των «Δυτικών Βαλκανίων» και στην καλλιέργεια της οικονομικής κυρίως σχέσεως με τα ανατολικά Βαλκάνια, δηλ. την Βουλγαρία και την Ρουμανία.

Απαιτείται όπως η ενατένιση των σχέσεων με τα οκτώ βαλκανικά κράτη - δεν περιλαμβάνεται στο προκείμενο γραπτό η «αψβουργική» Κροατία, ούτε προσμετράται η Τουρκία και η Μολντόβα - να είναι στρατηγική. Η στρατηγική προσέγγιση, εφόσον υπάρξει, θα ευχεράνει την ανάκτηση του ρόλου μας, ως ενεργού παράγοντα των πολιτικών εξελίξεων στην Χερσόνησο του Αίμου, χάριν της γενικής συνεργασίας με τις χώρες αυτές, της ευρωπαϊκής προοπτικής των εισέτι μη μελών (Δημ. Βόρειας Μακεδονίας, Αλβανίας, Μαυροβουνίου, Β-Ε, Σερβίας και προοπτικά της Μολντόβα), της ευημερίας και της ασφαλείας του ελληνικού κράτους.

Ακολουθούν παρατηρήσεις που αποτελούν στοιχεία μιας ολιστικής προσέγγισής μας στα Βαλκάνια.

Η Ελλάδα

Για εμάς, είναι στρατηγικής σημασίας, για συμπληρωματικούς λόγους, η σχέση, κατά την φορά των δεικτών του ωρολογίου, με την. Σερβία, την Ρουμανία, την Βουλγαρία.

Με τις τρεις χώρες μας συνδέει - που είναι σοβαρό σφάλμα να υποτιμάται - η κοινή Ορθόδοξη πίστη, η κληρονομία της βυζαντινής Κοινοπολιτείας. Πρόκειται για ασάλευτη πραγματικότητα που έχει υπερνικήσει βαλκανικούς και παγκόσμιους πολέμους, και κείται πέραν των ενδο-ορθόδοξων διαφωνιών και ρηγμάτων.

Η Σερβία, εθνοτικά και πολιτικά συμπαγής, είναι απαραίτητος παράγων ειρήνης και σταθερότητας, ενώ το Σερβικό Πατριαρχείο καλύπτει επίσης τον αδελφό των Σέρβων - σερβικό επί της ουσίας - λαό του Μαυροβουνίου. Η Ελλάς δεν μπορεί να αγνοεί τα

¹ Πρόεδρος ε.τ., Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, Πρόεδρος της Ελληνικής Εταιρείας Γεωγραφικών Μελετών Ο ΣΤΡΑΒΩΝ.

συμφέροντα της Σερβίας στο Κόσοβο, έχει δε συμφέρον να συνεχίσει την πολιτική της μη *de iure* αναγνώρισης της ανεξαρτησίας του Κοσσυφοπεδίου, όπως με συνέπεια το πράττουν, η Ισπανία, η Σλοβακία, η Ρουμανία, η Κύπρος.

Η Ρουμανία είναι φιλική χώρα - χώρα προσανατολισμού της ομόγλωσσης Δημοκρατίας της Μολδαβίας/Μολντόβα, η οποία έχει δεχθεί ανεξίτηλες επιρροές από τον Ελληνισμό, μάλιστα κατά τους μακρούς αιώνες της οθωμανικής επικυριαρχίας. Τούτο, αν και λαμβάνεται υπόψιν ότι η Ρουμανία έχει κληρονομήσει και μία κεντροευρωπαϊκή διάσταση. Η χώρα αυτή ήταν το κέντρο βάρους της από οικονομικής απόψεως βαλκανικής ενδοχώρας μας, μέχρι την επέλαση της κρίσης χρέους του 2009 και την απομείωση της θέσεώς μας. Ήδη, από ετών το ΑΕΠ της Ρουμανίας έχει ξεπεράσει εκείνο της Ελλάδος.

Η Βουλγαρία, με σπουδαία πρόσοψη στον Εύξεινο, είναι ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής μας στα Βαλκάνια, σημαντική για εμάς χώρα στην Ν.Α. Ευρώπη, για προφανείς περιφερειακούς λόγους. Η Αθήνα, παρά το προηγούμενο του 2017 (Συμφωνία Σόφιας-Σκοπίων), δεν έχει συμφέρον να αντιστρατεύεται την έναντι της Δημοκρατίας της Βόρειας Μακεδονίας έγερση προκρίματων στην ενταξιακή προς την ΕΕ πορεία της τελευταίας, εκ μέρους της Βουλγαρίας.

Παράλληλα, η καλλιέργεια της τριγωνικής σχέσεως με την Ρουμανία και την Βουλγαρία, που διαθέτουν σημαντικά λιμάνια στην Μαύρη Θάλασσα, πρέπει να συνεχιστεί αδιατάρακτη και σε βάθος, εντός και πέραν της συμμετοχής μας σε Ε.Ε. και ΝΑΤΟ, πέραν καθέτων διαδρόμων και του μάλλον ρηχού σχήματος της «Πρωτοβουλίας των Τριών Θαλασσών» (3 Seas Initiative). Τα συμφέροντά μας, σε σχέση με τους τρεις παραπάνω γείτονες και εταίρους είναι διαχρονικά, έχουν ισχυρό βάθος και ισχυρό μέλλον, που προσδιορίζεται αλλά δεν περιορίζεται από την συμμετοχή μας στους πανευρωπαϊκούς και ατλαντικούς πολιτικούς και στρατιωτικούς οργανισμούς. Κατά την ίδια έννοια, στο πλαίσιο μιας εγρήγορης πολιτικής πραγματισμού, η Ελλάς, μεσαία αλλά φρονίμως πολιτευόμενη δύναμις, πρέπει να είναι απαλλαγμένη από ιδεολογική μονομέρεια, λόγω πραγματικού ή φαντασιακού φιλορωσισμού, των λαών ή των πολιτικών ελίτ των χωρών που μας ενδιαφέρουν.

Ενταξιακή στην Ε.Ε. πορεία των Δυτικών Βαλκανίων

Η τροχιά είναι χαραγμένη, αυτοτελής, που δεν μπορεί να υπόκειται σε τεχνητή επιτάχυνση, υπό το κράτος διαχείρισης του Ουκρανικού, ως πανευρωπαϊκού προβλήματος. Λιγοστό το περιθώριο η Αθήνα να καθυστερήσει ή να προωθήσει την ένταξη των ενδιαφερομένων Δημοκρατιών στην Ένωση, μάλιστα κατά την διάρκεια της εκ περιτροπής ελληνικής προεδρίας, το β' εξάμηνο του 2027. Αντιμετωπίζουμε πολλές ειδικές περιπτώσεις, όχι μόνο την Αλβανία. Πάντως, με κάθε τεχνικό κριτήριο προηγείται το Μαυροβούνιο. Η ένταξη του κράτους αυτού εμφανίζεται ρεαλιστική πριν το τέλος του 2027.

Η Αλβανία είναι ανέτοιμη. Ο Έντι Ράμα, γνωρίζει ότι στην παρούσα φάση δεν είναι η Ελλάδα ο ανασταλτικός παράγων στην ενταξιακή διαδικασία, αλλά τα ενδημικά προβλήματα της χώρας, επομένως για το προβλεπτό διάστημα, δεν έχει κίνητρο να αλλάξει την απέναντί μας επί της ουσίας πολιτική ψυχρότητας. Εμείς είμαστε υποχρεωμένοι, αφού δεν κατέληξαν οι

διμερείς διαπραγματεύσεις, να πιέζουμε για την συμπεφωνημένη μεταξύ μας προσφυγή στο ΔΔ Χάγης με σκοπό την χάραξη των ορίων ΑΟΖ-υφαλοκρηπίδας, ως επίσης για την τήρηση των κανόνων του Κράτους Δικαίου και της προστασίας των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, για όλους τους πολίτες του αλβανικού κράτους.

Δημοκρατία της Βόρειας Μακεδονίας (ΔΒΜ)

Η Συμφωνία των Πρεσπών, με όλα τα ελαττώματά της, πρέπει να εφαρμοστεί στο ακέραιο από τις δύο πλευρές, Σκόπια και Αθήνα. Η μη πλήρης εφαρμογή της δεν εξυπηρετεί τα ελληνικά συμφέροντα. Από την άλλη πλευρά, η χώρα μας δεν έχει ιδιαίτερο κίνητρο να είναι ο επισπεύδων για ένταξη της ΔΒΜ στην Ένωση.

Κόσοβο

Η ελληνική πολιτική απέναντι στην Πρίστινα έχει εξαντλήσει σχεδόν τα όριά της. Έχουμε κάνει πολλές χειρονομίες απέναντι στο κράτος αυτό που δεν αναγνωρίζουμε, μάλιστα δοκιμάζοντας προσωρινώς την σχέση μας τόσο με την Σερβία, όσο ακόμη και με την Κυπριακή Δημοκρατία.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Η Ελλάδα δεν έχει κανένα λόγο ιδιαίτερης εμπλοκής, πέραν της ανάγκης να αποφύγουμε αναζωπύρωση των εντάσεων και ανάφλεξη. Έχει όμως νόημα, να βλέπουμε τα πράγματα στο Σεράγιεβο και στην Μπάνια Λούκα, κατ' αρχάς μέσα από το δικό μας πρίσμα και όχι από εκείνο των διεθνών επιτρόπων, που μπορεί να αδικούν είτε την κροατο-μποσνάικη είτε την σερβική πλευρά.

Στα πράγματα της Χερσονήσου του Αίμου, η Αθήνα οφείλει να διαβουλεύεται με τα βασικά βαλκανικά κέντρα, το Βελιγράδι, το Βουκουρέστι, την Σόφια και όχι να μετατρέπεται σε αγωγό προαγωγής ή και επιβολής απρόσφορων εξωβαλκανικών αντιλήψεων και επιλογών στην σκακιέρα της Χερσονήσου. Λ.χ. στο πρόσφατο επεισόδιο παραίτησεως του Υψηλού Εκπροσώπου των Ηνωμένων Εθνών στην Β-Ε, θα ήταν σφάλμα να λάβουμε θέση, απλώς διότι ο εκπρόσωπος τυγχάνει πολίτης χώρας μέλους της ΕΕ.

Τα Βαλκάνια ήταν πάντοτε και διαχρονικά, πεδίο ανταγωνισμού Μεγάλων Δυνάμεων. Γειτονικών, όπως παλαιά Αυστρία, Ιταλία, Ρωσία, Οθωμανική Αυτοκρατορία, αλλά και εξωχώριων, Γαλλίας, Γερμανίας, Ηνωμένου Βασιλείου, ΗΠΑ, νεωστί δε και της Κίνας. Μία υπήρξε η εξαίρεση ενδογενούς αναλήψεως πρωτοβουλιών: η επιτυχής σύμπραξη των κρατών της Βαλκανικής Συμμαχίας, το 1912. Δεν υπάρχει ούτε δυνατότητα, αλλά ούτε λόγος να σκεπτόμαστε κατά το πνεύμα εκείνης της ιστορικής περιόδου.

Οφείλουμε όμως να έχουμε την δική μας οπτική και προσέγγιση των πραγμάτων, πριν αυτή ζυμωθεί με τις αντιλήψεις των εξωβαλκανικών παραγόντων, συμμαχικών ή μη. Τούτο δεν συμβαίνει σήμερα, καθώς η πολιτική μας κινείται στην γραμμή του «τοις κείνων ρήμασι πειθόμενοι».

**Γιώργος Πουκαμισάς,
9 Ιουνίου 2026**